

Streszczenie rozprawy doktorskiej.

Maria Wylężek

Obraz powstań śląskich i plebiscytu z 20 marca 1921 roku we wspomnieniach uczestników.

Casus zasobów Archiwum Państwowego w Katowicach.

Tematem przewodnim niniejszej dysertacji doktorskiej jest obraz powstań śląskich i plebiscytu, który utrwalony został we wspomnieniach uczestników śląskiej irredenty. Bazę źródłową badań stanowią materiały memuarystyczne sporządzone w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku, które zgromadzone zostały przez pracowników Śląskiego Instytutu Naukowego im. Jacka Koraszewskiego w Katowicach, a po jego likwidacji w 1992 roku przekazane do Archiwum Państwowego w Katowicach.

Na kartach pracy ukazany został obraz górnośląskiej walki zbrojnej z lat 1919-1921, kampanii plebiscytowej i plebiscytu zarówno z perspektywy indywidualnych przeżyć osób „uwikłanych w historię”, jak również wspólnoty pamięci, którą tworzyli weterani. Na podstawie przekazów sporządzonych przez jej członków odtworzony został również portret (obraz) ich zbiorowości. Wprawdzie trzonem tej zróżnicowanej pod wieloma względami grupy byli rodowici Górnoślązacy, ale należały do niej także osoby pochodzące spoza terytorium Górnego Śląska, które z różnych pobudek – według deklaracji najczęściej patriotycznych – zgłosiły swój akces do czynnego udziału w powstaniu. Poza oceną zgodności informacji zawartych w źródłach z obecnym stanem wiedzy, jak również wskazaniem ich walorów poznawczych i ograniczeń, w pracy poruszone zostały kwestie wpływu państwowych wykładni historycznych na pamięć jednostkową oraz zbiorową i publicznie wyrażaną. Zwieńczeniem rozważań jest próba odpowiedzi na pytanie o celowość badania źródeł inspirowanych i determinowanych oficjalnymi kanonami pamięci, a także wskazanie obszarów, które w szczególności zostały przeformatowane ideologicznie i tych, które zdają się być wolne od wpływów wykładni obowiązującej w realiach Polski Ludowej.

Praca składa się z sześciu rozdziałów poprzedzonych wstępem i zwieńczonych zakończeniem. W pierwszych dwóch rozdziałach, stanowiących wprowadzenie do części zasadniczej, nakreślony został rys historiograficzny i kontekst wydarzeń oraz przedstawione zostały aspekty metodologiczne. Pozostałe rozdziały prezentują wyniki badań nad materiałem źródłowym.

Słowa kluczowe: powstania śląskie, plebiscyt, powstańcy śląscy, pamięć zbiorowa, memuarystyka, wspomnienia, polityka historyczna, wspólnota pamięci.